

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle mallioikeutta koskevan yleissopimuksen neuvottelemisesta

Valtioneuvoston selvitys: Mallioikeutta koskeva yleissopimus

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle mallioikeutta koskevan yleissopimuksen neuvottelemisesta (U 38/2024 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Valtioneuvoston selvitys: Mallioikeutta koskeva yleissopimus (E 49/2024 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Stiina Löytömäki, työ- ja elinkeinoministeriö
- yksikön esimies Olli Teerikangas, Patentti- ja rekisterihallitus
- johtava asiantuntija Minna Aalto-Setälä, Keskuskauppakamari

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- IPR University Center

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei huomautettavaa:

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Mallisuojalla suojataan tuotteen ulkoasua. Mallioikeutta koskevan yleissopimuksen tavoite on yhdenmukaistaa teollismallihakemuksiin liittyviä menettelyjä ja luoda siten alalla yhteiset säännöt. Sopimusluonnos sisältää määräyksiä mm. koskien mallien hakemista ja rekisteröintiä koske-

Valiokunnan lausunto TaVL 25/2024 vp

vaa menettelyä (3 artikla) ja yhdenmukaistaa armonajan (grace period) kuuteen tai kahteentoista kuukauteen suojan saamiseksi aiemmin julkaistuille malleille (6 artikla). Neuvotteluissa avoimna olevia ja EU:lle keskeisiä artikloja ovat 3 artikla, joka antaa sopimuspuolille myös mahdollisuuden vaatia hakijoita ilmoittamaan mallin sisältämien geenivarojen, perinnetiedon tai perinteisten kulttuuri-ilmaisujen alkuperän tai lähteen. Avoimna olevia artikloja ovat myös 22 artikla teknisestä avusta ja valmiuksien kehittämisestä, sekä 24 artikla äänestyssäännöstä osapuolikokouksessa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä kansainvälisen mallioikeutta koskevan yleissopimuksen tekemistä.

Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että EU voi liittyä sopimuksen osapuoleksi ja äänestää yhtä monella äänellä, kuin sillä on jäsenvaltioita. Vaihtoehtoisesti valtioneuvosto voi hyväksyä ratkaisun, jossa EU valtuuttaa myös jäsenvaltioiden liittymisen sopimukseen EU:n yksinomaisesta toimivallasta riippumatta, jos sillä saavutetaan sama lopputulos.

Valtioneuvosto katsoo, että mallioikeussopimuksen tulisi olla tarkkarajainen ja selvä, eikä sen tulisi sisältää edes vapaaehtoista ilmoitusvelvollisuutta.

Valtioneuvosto suhtautuu joustavasti siihen, miten sopimuksen keskeiset tavoitteet saavutetaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoitteet

Maailman henkisen omaisuuden järjestön WIPO:n piirissä on vuodesta 2005 lähtien pyritty yhdenmukaistamaan teollismalleja koskeviin hakemuksiin liittyviä menettelyjä. Euroopan unioni on aktiivisesti kannattanut näitä pyrkimyksiä ja mallioikeutta koskevan yleissopimuksen hyväksymistä. WIPO on kutsunut koolle diplomaattikonferenssin, jonka tavoitteena on saada sopimus hyväksytyksi vuoden 2024 loppuun mennessä. Komission 6.6.2024 antaman suosituksen mukaisesti neuvosto valtuutti komission neuvottelemaan Euroopan unionin puolesta mallioikeutta koskevasta yleissopimuksesta. Neuvottelumandaatti hyväksyttiin Coreperissa 18.9.2024 ja kilpailukykyneuvostossa 26.9.2024. Tavoitteena on, että mallioikeutta koskevan yleissopimuksen sopimusteksti hyväksytään ja avataan allekirjoituksille Riadissa Saudi-Arabiassa järjestettävässä diplomaattikonferenssissa 11.—22.11.2024.

Mallisuoja on immateriaalioikeus, jolla suojataan tuotteen ulkoasua. Mallioikeutta koskevan yleissopimuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa teollismallihakemuksiin liittyviä menettelyjä niin, että yleissopimuksen osapuolina olevissa valtioissa hakemusprosessit olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset. Näin voitaisiin helpottaa suunnittelijoiden mahdollisuuksia suojata ja kaupallistaa malleja sekä parantaa mallioikeutta koskevien hakemusmenettelyjen oikeusvarmuutta. Asiantuntijalausuntojen mukaan sopimuksella ei olisi suoria vaikutuksia Suomessa voimassa olevaan mallioikeussuojaan tai mallioikeutta koskeviin menettelyihin.

Valiokunnan lausunto TaVL 25/2024 vp

Valtioneuvoston kirjelmän ja asiantuntijalausuntojen arvioiden mukaan neuvoteltavana oleva kansainvälinen mallioikeussopimus liittyy kauppapolitiikkaan ja kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Toimivallanjako tulee vielä yksityiskohtaisesti arvioitavaksi, kun sopimusteksti on valmis. On kuitenkin selvää, että neuvottelujen tässä vaiheessa yksittäisellä jäsenvaltiolla on hyvin rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa sopimuksen sisältöön.

Sopimusluonnoksen keskeisten määräysten arviointia

Komission neuvottelumandaatin lähtökohtana on, että kansainvälisen mallioikeussopimuksen määräysten tulisi olla mahdollisimman yhdenmukaiset EU:n mallioikeutta koskeva sääntelyn kanssa. EU:ssa mallioikeudesta ja sitä koskevista menettelyistä säädetään yhteisömallista annettussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 6/2002 ja mallien oikeudellisesta suojasta annetussa direktiivissä 98/71/EY.

Talousvaliokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä, että mallioikeutta koskeva yleissopimus hyväksytään ja että se saadaan voimaan mahdollisimman pian. Valiokunta katsoo myös, että sopimuksen tulee olla selkeä ja tarkkarajainen, jotta se aidosti edistää sille asetettuja kansainväliseen kauppaan ja tasavertaisiin kilpailuedellytyksiin liittyviä tavoitteita. Valiokunta yhtyy myös valtioneuvoston näkemykseen, jonka mukaan EU:n tulee voida liittyä sopimuksen osapuoleksi ja äänestää yhtä monella äänellä kuin sillä on jäsenvaltioita.

Valtioneuvosto katsoo EU:n neuvottelutavoitteen mukaisesti, että sopimukseen ei tulisi sisällyttää erityistä geenivaroja, perinnetietoa tai perinteisiä kulttuuri-ilmaisuja koskevaa ilmoitusvelvollisuutta. Talousvaliokunta pitää valtioneuvoston kantaa perusteltuna ja toteaa, että yksittäisen jäsenvaltion mahdollisuudet vaikuttaa sopimuksen sisältöön neuvottelujen tässä vaiheessa ovat erittäin vähäiset.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös asiantuntijalausunnoissa esiin tuotuun armonaikaa koskevaan sopimusmääräykseen. Armonajalla tarkoitetaan sitä, että hakija ei menetä oikeutta saada mallisuoja, vaikka hän on tuonut mallin markkinoille tai muuten julkistanut sen ennen mallisuojan hakemista. EU:n mallioikeutta koskevan sääntelyn mukaan armonajan pituus on 12 kuukautta. Valiokunta katsoo, että myös armonaikaa koskevan sääntelyn tulisi olla yhdenmukaista EU-sääntelyn kanssa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto TaVL 25/2024 vp

Helsingissä 6.11.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sakari Puisto ps
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Miapetra Kumpula-Natri sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Juha Viitala sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Minna Reijonen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen